

UMEÅ UNIVERSITET

Umeå centrum för genusstudier

Ett relationsanarkistiskt ställningstagande

- En undersökning av subjektspositionering inom relationsanarki

Ida Midnattssol

Genusvetenskap: Makt och kön C

Höstterminen 2012

Handledare: Hanna Bertilsdotter-Rosqvist

Abstract

Title: A relationship anarchist position - an examination of subject positioning in relationship anarchy. Ett relationsanarkistiskt ställningstagande - en undersökning av subjektpositionering inom relationsanarki.

Author: Ida Midnattssol

Year: Autumn 2012

Level: Bachelor degree

Department: Umeå Centre For Gender Studies

Supervisor: Hanna Bertilsdotter-Rosqvist

Summary: This essay aims to examine what subject positions are possible within the discourse of relationship anarchy. Through semi-structured interviews with four people who define themselves as relationship anarchists I've made a discourse analysis to determine how these relationship anarchists explain what, in the discourse they're in, is described as an relationship anarchistic way of being, what isn't and how they relate to this. Relationship anarchy is described as an ideology based on freedom. It is about the right to define their relationships as they like, as something constantly changing and that does not hold a specific value based on its label. But it is apparent that the freedom is relative when it occurs in a discourse where other standards are created. Based on these standards, both the hegemonic discourse, where being a couple is the relationship standard, and the counter-hegemonic relationship anarchist discourse, the respondents are positioning themselves as something different from that, and that their way of practicing relationships are based on responsibility and communication. Based on this I find that there are three possible subject positions within relationship anarchy: the ideological, the player and the responsible.

Key words: *Relationship anarchy, monogamy, mononormativity, anarchism, twosomeness, poly, polyamory, norms/standards, freedom.*

Innehållsförteckning

1. Inledning	s. 5
1.1. Relationsanarki för mig - s. 5	
1.2. Relationsanarki i en kontext - s. 5	
1.2.1. Öppna relationer – polyforskning - s. 5	
1.2.2. Tvåsamhets- och kärnfamiljskritik – feministisk forskning - s. 6	
1.2.3. Att ifrågasätta hierarkier – anarkism - s. 8	
1.2.4. Öppna relationer baserade på tvåsamhets- och kärnfamiljskritik för att ifrågasätta hierarkier – relationsanarki inom forskning - s. 8	
1.3. Problemformulering - s. 10	
1.4. Syfte och frågeställningar - s. 10	
1.5. Avgränsningar - s. 10	
2. Teori och metod	s. 11
2.1. Världsbild under konstruktion – diskursanalys som teori - s. 11	
2.2. Att kartlägga diskurser – diskursanalys som metod - s. 12	
2.2.1. Att skapa sin självbild – subjektspositionering och gruppidentitet - s. 13	
2.2.2. Att se mönster – tematisering - s. 15	
2.3. Mina respondenter – urval - s. 15	
2.4. Att ta tillvara på berättelser – en beskrivning av mina intervjuer - s. 17	
2.5. Vem är jag? – metodreflektioner - s. 19	
2.6. Intervjusituationen som maktposition – etiska ställningstaganden - s. 21	
3. Ett relationsanarkistiskt ställningstagande – analysen	s. 23
3.1. Utopisk frihet – vad relationsanarki är - s. 23	
3.1.1. Frihet - s. 23	
3.1.2. Anarkanormativitet - s. 26	
3.1.3. Politiska ställningstaganden - s. 28	

3.2. Normala relationer och kärlek som religion – vad relationsanarki inte är - s. 29

3.3. Ansvarstagande och kommunikation – att inta positionen relationsanarkist - s. 32

3.3.1. Ansvar - s. 32

3.3.2. Avståndstagande från relationsanarkistiska normer - s. 33

3.3.3. Något annat än en fas - s. 35

3.4. Frihet under ansvar – diskussion - s. 35

3.4.1. Nodalpunkten relation - s. 36

3.4.2. Att göra fria val - s. 37

3.4.3. Kvinnlig frigörelse och nyliberalism - s. 38

3.4.4. Ung och radikal - s. 40

3.4.5. Queer performativitet - s. 40

4. Några avslutande tankar _____ **s. 41**

5. Källförteckning _____ **s. 43**

1. Inledning

1.1. Relationsanarki för mig

Jag kom i kontakt med begreppet relationsanarki första gången år 2009 genom en vän. För mig var det inte främmande att prata om alternativa relationsformer, att ha flera sexuella relationer samtidigt eller att ha romantiska känslor för fler än en person. Men att praktisera relationer på ett sådant sätt att det inte skapar hierarkier relationerna sinsemellan genom att inte sätta etiketter på sina relationer och att anamma kravlöshet även med de en¹ är kär i och kanske har familj med var för mig nytt och också ganska provocerande. Att relationsanarki innebär just de här sakerna är inte alls en befäst definition, det kan definieras på många olika sätt, något som jag får anledning att återkomma till. Men detta var det jag möttes av vid min första kontakt med begreppet. När jag själv fått lufta mina funderingar kring detta valde jag att också praktisera denna relationsform, något som efterhand gav mig en känsla för vad jag upplevde som dess för- och nackdelar. Efter det har jag börjat fundera på min egen position som relationsanarkist och till och från pendlat mellan att kalla mig det eller inte. Därför tycker jag att det är intressant att undersöka vad de som kallar sig relationsanarkister lägger i begreppet.

1.2. Relationsanarki i en kontext

1.2.1. Öppna relationer – polyforskning

När det kommer till alternativa relationspraktiker så är begreppet poly kanske det mest omtalade. Polyamorösitet eller polysexualitet (beskrivs ibland med termen öppna relationer) handlar om att ha förmågan eller praktiken att ha flera romantiska/sexuella relationer samtidigt, där amorösitet handlar om den emotionella, romantiska aspekten och sexualitet om sexuella praktiker.

Det finns en del forskning på polyområdet, speciellt från de senaste tio åren. Meg Barker och Darren Landridge beskriver i "Whatever happened to non-monogamies? Critical reflections on recent research and theory" (2010) hur forskningsfältet utvidgats just under det senaste decenniet, från att först ha handlat om vad som beskrivs som icke-konsensus polyrelationer, alltså att ha flera romantiska/sexuella relationer utan att de olika parterna är medvetna om

¹ Jag har valt att konsekvent använda mig av ordet "en" istället för "man" för att uttrycka generalitet. Jag ser användandet av "man" för att beteckna en mer allmän strömning av något kan kopplas till maskulina strukturer i språket. Att istället använda "en" ser jag som en feministisk språkanvändning.

varandra, till att nu handla om relationer där alla parter är medvetna och väljer att ha den typen av relationer.² Ett tema inom polyforskning är hur olika konstellationer av polyamorösa relationer formas. Kathy Labriola visar i ”Models of open relationships” (2003) hur det i vissa konstellationer särskils mellan exempelvis primära och sekundära partners, där den primära partnern fördelas mer tid och utrymme än den sekundära.³ Detta blir intressant ur mitt perspektiv då relationsanarki på flera sätt tar avstånd från denna typ av skapande av hierarkier och tydliga mönster mellan olika relationer.

När jag söker på tidigare forskning blir det tydligt att detta ämne främst verkar forskats på i en västerländsk kontext, något som också Barker och Landridge nämner. Utöver en studie gjord i Hong Kong 2006 är forskningen främst centrerad kring Europa, Australien och Nordamerika.⁴ De resultat som dyker upp i mina sökningar från andra delar av världen visar sig vid närmare betraktelse snarare handla om polygami. Polyamorösitet/polysexualitet skiljer sig från begreppet polygami, som i stor utsträckning kopplas till religiöst eller kulturellt månggifte, ofta kopplat till män som har flera fruar, och således är utanför mitt fokus. Denna bild av polyamori som kopplat till västvärlden och polygami till andra geografiska delar är också en del av en diskurs som definieras av västvärlden. Att det inte finns så mycket forskning kring polyamori i exempelvis Afrika och Asien säger inget om att polyamori inte förekommer. Diskursen om polygama relationer kopplas också ofta till patriarkala strukturer, exempelvis just där en man har rätt att gifta sig med flera kvinnor men inte tvärt om. Detta är inget jag kommer att diskutera vidare.

1.2.2. Tvåsamhets- och kärnfamiljskritik – feministisk forskning

Feministisk forskning handlar om att undersöka maktperspektiv. I relation till polyforskning hamnar fokus på tvåsamhetskritik⁵ och normer inom relationer. Judith Butler beskriver i *Gender Trouble* (1999) sin teori om den heterosexuella matrisen som handlar om hur vi placeras in i mallar baserat på hur våra kroppar ser ut och hur vi framställer vårt genus med två möjliga alternativ: man och kvinna. Utifrån vår genustillhörighet förväntas vi sedan begära det motsatta könet och agera enligt detta heterosexuella begär, det som benämns som

² Barker, Meg och Landridge, Darren ”Whatever happened to non-monogamies? Critical reflections on recent research and theory”, 2010, *Sexualities* 13:748-764, 2010, s. 749.

³ Labriola, Kathy ”Models of open relationships”, 2003, URL: <http://www.cat-and-dragon.com/stef/poly/Labriola/open.html> (hämtat 2012-11-14)

⁴ Barker och Landridge s.763

⁵ Tvåsam innebär att ha en monoamorös relationspraktik, alltså att inte ha romantiska relationer med fler än en person samtidigt.

heteronormativitet,⁶ något det visade sig att mina respondenter också resonerar kring i sitt relationsanarkistiska ställningstagande. Detta normsystem skriver också Gayle S. Rubin om i *Thinking sex: notes for a radical theory of the politics of sexuality* (1984). Rubin har formulerat en teori om sexuell värdehierarki där en viss typ av sex ryms inom ramen för vad som är bra sex (normalt, hälsosamt, heligt och naturligt), och dess motsatser är dåligt (onaturligt, onormalt, syndigt, sjukt) sex. En av de sakerna som räknas till det onormala är att ha sexuella relationer med flera personer, utanför fasta romantiska relationer. Genom att ha den typen av sexuella relationer blir vi bestraffade socialt, men också ekonomiskt genom att försörjningssystem och juridik är format efter en kärnfamiljsnorm. Rubin efterlyser därför ett nytt sätt att se på sex och ett erkännande av de politiska dimensionerna av det, vi måste erkänna vår sexualmoral för att kunna inkludera flera sexuella praktiker och inte avfärda dem som onormala.⁷

En annan feministisk forskare som skriver om normer är Fanny Ambjörnsson. I sin avhandling *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2004) skriver den⁸ om normer utifrån ett klass- och genusperspektiv och undersöker hur dessa skapas i två olika skolklasser på en gymnasieskola. Den behandlar ämnen som hur det normala skapas i relation till det avvikande och hur det normativa uppfattas som att göra fria, individuella val⁹, något som blir relevant i studier av beskrivningen av normer utanför den egna gruppen och hur respondenterna själva förhåller sig till frihet. Även i *Vad är queer?* (2006) beskriver Ambjörnsson förhållandet till normer och användandet av stereotypisering för att lyfta fram vissa egenskaper hos en grupp som de enda för att förenkla, överdriva och befästa just den

⁶ Butler, Judith, *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*, Routledge, New York, 2006[1999], s. 8-10, 22-27.

⁷ Rubin, Gayle S., "Thinking sex: notes towards a radical theory of the politics of sexuality", 1984, i *The Lesbian and gay studies reader*, Abelow, Henry, Barale, Michèle Aina & Halperin, David M. (red.), Routledge, New York, 1993, s. 3-35

⁸ I uppsatsen har jag valt att använda pronomenet "den" istället för han, hon eller hen. Jag använder detta för att jag anser mig oförmögen att uttrycka något om de omskrivna personernas könsidentifikation. I vissa avseenden ser jag det nödvändigt att använda pronomen som hon och han för att synliggöra patriarkala strukturer, men i min uppsats ser jag det som viktigare att inte placera mina respondenter och källor i de fack som könande utgör. Att använda den istället för hen används i vissa politiska kretsar för att belysa hierarkier mellan arttillhörigheter, som särskiljanden mellan människor och andra djur, något som kan tyckas irrelevant i sammanhanget men som jag ser som ett grundläggande ställningstagande kring makt i alla situationer jag befinner mig i.

⁹ Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Ordfront, Diss. Stockholm: Univ., Stockholm, 2004, s. 37

egenskapen hos gruppen, vilket blir intressant när gruppidentiteter, så som relationsanarkist, skapas.¹⁰

Barker och Landridge tar upp begreppet mononormativitet, som de skriver myntades av Marianne Pieper och Robin Bauer 2005.¹¹ Termen syftar till att synliggöra tvåsamhetsnormen, i likhet med vad som tidigare gjorts med begreppet heteronormativitet för att synliggöra heteronormen. Mononormativitet innebär att det finns en hegemonisk diskurs om tvåsamma relationer som det egentliga sättet att ha romantiska relationer på och som, som Rubin beskriver, förfördelas i samhället ekonomiskt, socialt och kulturellt.¹²

1.2.3. Att ifrågasätta hierarkier – anarkism

Relationsanarki har en tydlig begreppskoppling till anarkism och hämtar också inspiration gällande förhållandet mellan olika parter därifrån. Anarkism har sitt etymologiska ursprung i grekiskan och betyder ordagrant utan (an) härskare (archos). Som politisk inriktning bygger anarkism på en kritik av stat och kapital och syftar till att upplösandet av dessa båda är nödvändigt för att frigöra sig från kapitalistiska strukturer. Anarkismen innebär också kritik av hierarkier, som på ett samhälleligt plan strävar efter en horisontell organisering istället för en vertikal,¹³ något relationsanarkin tar fasta på. För relationer kan detta innebära att inte organisera sina relationer utefter en rangordning av dess värde, utan en mer plan struktur.

1.2.4. Öppna relationer baserade på tvåsamhets- och kärnfamiljskritik för att ifrågasätta hierarkier – relationsanarki inom forskning

Relationsanarki består av alla dessa delar: en syn på romantik som öppet för fler än en person och som grundar sig i en kritik av hetero- och mononormativiteten, och med ursprung i ifrågasättande av hierarkier och maktstrukturer får relationsanarkin en anarkistisk och politisk koppling. Kring relationsanarki finns väldigt lite forskat, och Barker och Landridge skriver att just relationsanarki, som begrepp, är främst förekommande i en svensk kontext.¹⁴ I Sverige är kanske det mest kända namnet förknippat med relationsanarki Dr. Andie, eller Andie Nordgren, som drev tidigare en hemsida om just relationsanarki där diskussioner fördes, och

¹⁰ Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006, s. 75

¹¹ Men omskrevs i en svensk kontext redan 2001, i Anna Adenijis c-uppsats *Ordningsstörande begär – biteori som kritik av antropologisk sexualitetsforskning*.

¹² Barker och Landridge, s. 750

¹³ Jacobson, Staffan, *Anarkismens återkomst*, India Däck bokcafé, Lund, 2006, s. 5-6

¹⁴ Barker och Landridge s. 763

fortfarande finns kvar att läsa.¹⁵ Dr. Andie, tillsammans med Interacting Arts, har också författat "Relationsanarki i åtta punkter" (2006), en folder med tips om hur en kan göra för att "öva sig i relationsanarki" och argument för relationsanarkins fördelar och möjligheter. Dessa punkter är: "Du kan älska många människor och varje relation är unik", "Kravlöshet är kärlek och respekt", "Ge dig själv en fast punkt", "Minns den heterosexuella matrisen men var inte rädd", "Spontanitet istället för plikt", "Fuska tills det funkar", "Tillit är bättre än misstänksamhet" och "Förändra med kommunikation".¹⁶ I denna kontext finns ingen intern kritik, utan är tydligt ett ställningstagande för och är inte heller del av akademisk forskning. Detta är dock relevant att ta upp då flera punkter av de som nämnts är saker mina respondenter också resonerar kring, något som antyder att dessa punkter är del av en större relationsanarkistisk diskurs.

Det finns dock en del forskning rörande kopplingen mellan relationer och anarkism, utan att det benämns med just begreppet relationsanarki, bland annat artikeln "Constructing anarchist sexuality: Queer identity, culture, and politics in the anarchist movement" (2010) av Laura Portwood-Stacer. Den tar upp hur identifikationen som anarkist och queer tar sig i uttryck i romantiska/sexuella relationer och olika sätt att förhålla sig till hierarkier, både strukturellt och individuellt, rörande just relationer. Portwood-Stacer har tittat på hur personer i Nordamerika inom den anarkistiska rörelsen konstruerar sin identitet som just anarkister. Deras sätt att praktisera vad som beskrivs som anarkistisk sexualitet grundas ofta i ett avståndstagande till vad de benämner som den kapitalistiska heteronormen (därav queer) och även tvåsamhetsnormen. Portwood-Stacer hänvisar till anarkafeministen Emma Goldmans omtalande om monogami som en form av ägande och därför kapitalistiskt. Denna anarkistiska sexualitet tar sig i praktiken uttryck i öppna relationer och ett avståndstagande från heterosexualitet, även om flera av respondenterna i dens undersökning hade vad som skulle ses som heterorelationer. De pratar om att få definiera relationer fritt, utan styrande från staten eller marknaden.¹⁷ I en svensk kontext är det begreppet relationsanarki som betecknar den här typen av relationspraktik. Portwood-Stacer beskriver vidare hur detta skiljer sig från en apolitisk diskurs av polyamori där maktanalys inte är en central del, jämfört med de

¹⁵ <http://www.andie.se/index.php>

¹⁶ Nordgren, Andie "Relationsanarki i åtta punkter", 2006, URL: http://www.andie.se/index.php?title=relationsanarki_i_atta_punkter&more=1&c=1&tb=1&pb=1 (hämtat 2012-11-29)

¹⁷ Portwood-Stacer, Laura, "Constructing anarchist sexuality: Queer identity, culture, and politics in the anarchist movement", 2010, *Sexualities* 13:479-493, 2010, s. 479-484

ställningstaganden dens respondenter gör. Portwood-Stacer skriver också om hur dessa anarkistiska kretsar skapar motnormer, alltså normer som uppstår i motstånd mot de gängse normerna: inom anarkismen skapas normer för hur en är en ”bra anarkist”, något som benämns som anarkanormativitet.¹⁸

1.3. Problemformulering

Utifrån tidigare forskning skapas diskursen om relationsanarki både i relation till mononormativitet och till anarkanormativitet. Utifrån dessa möjliggörs olika subjektspositioner inom relationsanarki. Mitt intresse ligger i att undersöka just vad dessa positioner fylls med för innehåll, det vill säga hur relationsanarkister själva talar om relationsanarki och hur de konstruerar olika subjektspositioner i koppling till detta.

1.4. Syfte och frågeställningar

Syftet med min uppsats är att undersöka diskursen relationsanarki bland självdefinierade relationsanarkister och vilka subjektspositioner som blir möjliga att inta inom denna diskurs. Mina frågeställningar är:

- Vad framställs som att vara relationsanarkistisk teori/praktik?
- Hur beskrivs olika ställningstaganden inom relationsanarki? Hur värderas dessa?
- Hur framställer självidentifierande relationsanarkister sin egen position i relation till dessa ovanstående frågor?

1.5. Avgränsningar

Jag har valt att avgränsa mig till relationsanarki, i kontrast till övriga öppna relationer och polyamori då mitt intresse ligger just positioneringen som relationsanarkist, och inte centralt kring fenomenet att ha romantiska relationer till fler än en person, något som blir ett inslag i min undersökning men får stå i bakgrunden till mitt centrala fokus. Jag har gjort avgränsningar rörande mina respondenter och valt att intervjua personer som intar positionen relationsanarkist men som tidigare haft en annan relationspraktik (eller åtminstone teori), att positionera sig som relationsanarkist har för alla varit ett aktivt val.

¹⁸ Portwood-Stacer s. 489

2. Teori och metod

Jag har valt att göra denna undersökning genom intervjuer och diskursanalys av dessa. Vad detta innebär och hur jag gått till väga beskriver jag nedan.

2.1. Världsbild under konstruktion – diskursanalys som teori

Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips beskriver i sin bok *Diskursanalys som teori och metod* (2000) ordet diskurs som ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)”¹⁹. Det finns olika sätt att tolka diskurser på och jag har valt att utgå från Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori, då den är en teori som lämpar sig väl för att undersöka politiska processer och kamper mellan olika diskurser²⁰, och även deras användning av fragmenterat och överdeterminerat subjekt i fråga om subjekspositioner och gruppidentiteter, som jag beskriver nedan.

Diskursanalys har sin grund i ett socialkonstruktionistiskt synsätt. Winther Jørgensen och Phillips beskriver detta genom Vivien Burrs formulerade premisser för vad socialkonstruktionism innebär. Den första premissen är att vår kunskap inte kan ses som objektiva sanningar, vår världsbild konstrueras utifrån vårt sätt att kategorisera vår omgivning. Premiss nummer två handlar om att vår kunskap alltid är skapad utefter vårt kulturella och historiska sammanhang. De använder begreppet kontingent: vår världsbild är kontingent, det vill säga att den hade kunnat vara annorlunda och kan alltid förändras. I denna premiss ingår också att ting inte har någon essens, någon inneboende mening utan att den skapas socialt. Den tredje premissen går ut på att kunskap skapas genom social interaktion där vi gemensamt skapar sanningar. Den fjärde premissen säger att i dessa sanningar som skapas, skapas också handlingar som blir naturliga och således också handlingar som blir omöjliga, inte omöjliga i den bemärkelsen att de inte går att utföra utan att de blir obegripliga inom ramarna för dessa socialt framställda sanningar om världen.²¹ Laclau och Mouffes diskursteori vilar på dessa grunder. De utgår ifrån att ingen diskurs är sluten eller statisk utan ständigt i omformning när den kommer i kontakt med andra diskurser, något som tar sig i uttryck i diskursiv kamp. Dessa diskursiva kamper utkämpas för att uppnå hegemoni, att vara

¹⁹ Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000, s. 7

²⁰ Bolander, Eva och Fejes, Andreas ”Diskursanalys”, 2009, i *Handbok i kvalitativ analys*, Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.), 1. uppl., Liber, Stockholm, 2009, s. 84

²¹ Winther Jørgensen och Phillips s. 11-12

den diskurs som får definiera språkets betydelse utifrån sitt sätt.²² Språk är också en central del inom diskursteori. Genom språket skapar vi representationer, som aldrig bara återger verkligheten utan som är medskapare av den. Verkligheten kan därför aldrig beskrivas på ett objektivt sätt, något som inte betyder att den inte existerar, men den får bara betydelse genom olika diskurser.²³

Laclau och Mouffe håller sig också till Michel Foucaults syn på makt. Det innebär att de anser att makt inte är något som några besitter och utövar över andra utan istället är något som skapar vår sociala omvärld. Makten är både produktiv och begränsande. Ett exempel som ofta ges för att förklara Foucaults perspektiv är fängelsesystemet, som ger oss dels regler att förhålla oss till som verkar begränsande genom att vara ett slags hot, något som inte existerar av naturen utan som vi skapat genom att socialt komma överrens om att detta är något vi förhåller oss till, mer eller mindre medvetet. Men det ger oss också nya positioner att inta, så som brottsling, som innebär olika saker i olika diskurser, och polis, ett yrke vi kan utbilda oss till för att upprätthålla dessa processer.²⁴ Detta synsätt är alltså något som Laclau och Mouffe ansluter sig till och menar att makt inte är något som kan bortses ifrån, vi lever i vad vi upplever som en bestämd värld och som alltid skapas tillsammans med makt och som får oss att inte se andra alternativ, men att världen är bestämd på just detta sätt är alltså inget givet.²⁵ Foucaults syn på makt speglar sig också i dens syn på sanning som något som inte existerar utanför en diskurs, och eftersom detta inte är något som kan uppnås bör vi överge letandet efter det sanna och istället undersöka hur diskurserna skapar vad som tillsynes är sant och falskt.²⁶ Syftet med diskursanalys är alltså att kartlägga diskurser och hur dessa konstrueras, något som kan göras på olika sätt. Jag ska nu beskriva den diskursteoretiska metoden som jag utgått ifrån.

2.2. Att kartlägga diskurser – diskursanalys som metod

I diskursteori används en rad begrepp som blir centrala för det konkreta analysgenomförandet. Det första centrala begreppet är *moment*. Alla tecken i en diskurs är moment, vars betydelse bestäms av dess relation till varandra. En *nodalpunkt* är ett tecken utifrån vilket de andra tecknen ordnas och ges betydelse. Vi kan ta exemplet relation. Relation blir en nodalpunkt i

²² Winther Jørgensen och Phillips s. 13

²³ Ibid. 15-16

²⁴ Ibid. 20

²⁵ Ibid. 44-45

²⁶ Ibid. 21

diskursen om relationsanarki, runt vilka andra begrepp inordnas och ges betydelse, exempelvis momenten kärlek, romantik och ensamhet. Genom att prata om romantik i koppling till relation förstår vi att det handlar om kärlek mellan människor istället för till exempel en tidpunkt i historien eller en viss sorts litteratur från 1700-talet. Det gör att vi förstår vilken betydelse det ordet har i just den diskursen och utesluter de betydelser ordet kan ha i koppling till andra nodalpunkter i andra diskurser. Det som då utesluts kallas i diskursteori för *det diskursiva fältet*. Eftersom en diskurs alltid skapas i relation till dess diskursiva fält öppnar det också en möjlighet för glidningar i begrepp. De tecken som inte är helt fastställda vad de betyder kallas för *element*. Ett teckens betydelse kan aldrig vara helt fastlåst eftersom det ständigt skapas i sociala processer, som är i ständig rörelse. Men för att ge ett tecken betydelse måste vi alltså sätta det i relation till andra tecken, det kallas *artikulation*. De tecken som olika diskurser kämpar om att ge just sin betydelse kallas för *flytande signifikanter*, de tillskrivs i stor utsträckning olika betydelser i olika sammanhang. Ett exempel på det från min undersökning är ordet frihet, något jag ska visa i analysen. Utifrån detta menar Laclau och Mouffe att varje uttalande blir en artikulation, ett fastställande av någots betydelse i just det sammanhanget, genom att sätta tecken i relation till andra tecken – så som vi skapar mening i det vi säger. Men eftersom det alltid finns fler än en betydelse, finns det alltid en potentiell *diskursiv kamp* om vilka diskurser som är de rådande och tillåts vara betydelsegivande åt de tecknen vi använder.²⁷ Till exempel menas i en tvåsamhetsdiskurs att en relation handlar om ett, oftast heterosexuellt, par. I en relationsanarkistisk diskurs handlar ordet relation om alla kopplingar till människor vi har, att ”vara i en relation” tappas nästan sin betydelse. Däremellan råder alltså en diskursiv kamp om vilken betydelse ordet relation egentligen har.

2.2.1. Att skapa sin självbild – subjektspositionering och gruppidentitet

Inom diskurser finns alltid ett flertal subjektspositioner som en individ kan inta. Till dessa positioner finns olika förväntningar om hur individen ska agera. Inom en relationsanarkistisk diskurs finns olika förväntningar på hur en relationsanarkist ska agera. Om en relationsanarkist exempelvis skulle uttala sig om att det finns en person som är Den rätta och att syftet med livet är att leta efter den stora kärleken skulle andra relationsanarkister förmodligen förstå detta som att personen inte alls är relationsanarkist utan tvåsam. Ett annat exempel är om en person i en tvåsamhetsdiskurs och som befinner sig i en förväntat tvåsam relation, utan att detta diskuterats inleder många sexuella relationer vid sidan av sin partner

²⁷ Winther Jørgensen och Phillips s. 33-36

och berättar det för den. Detta skulle förklaras av många som otrohet, något möjligt men ofta tabubelagt och svårbegripligt. Genom att göra något som inte förväntas blir det således mer eller mindre obegripligt.

Subjektpositioner skapas inom ramen för diskurser, men inte bara av en enskild diskurs eftersom vi som individer alltid befinner oss i flera olika. Detta kallas att subjektet är *fragmenterat*. Samtidigt som du är relationsanarkist, kan du också vara svensk, student och mamma. Ibland kan dessa subjektpositioner och vilka förväntningar som finns inom dessa krocka med varandra, då är subjektet *överdeterminerat*. Detta händer när olika diskurser går emot varandra och det uppstår en konflikt. Exempelvis om du ska välja vilket parti du ska rösta på och de olika partierna står för olika viktiga ställningstaganden i ditt liv. Du tvingas välja vilket av dessa ställningstaganden som är det viktigaste i just det här valet. Enligt diskursteorin är subjektet ständigt överdeterminerat eftersom diskurserna aldrig är fasta och det finns inga fasta subjektpositioner. Det gör att den subjektposition (av dessa olika möjliga) som intas är ett resultat av att en diskurs är hegemonisk och framstår som sanning över de andra diskurserna.

För att vidare förklara hur subjektpositioner intas använder sig Winther Jørgensen och Phillips av Jacques Lacan. Lacan menar att identitet är detsamma som att identifiera sig med något, detta något är de olika subjektpositionerna som blir möjliga i olika diskurser. Individen konstrueras genom att det även inom en identitet finns nodalpunkter. Anarkist kan exempelvis vara en sådan nodalpunkt som olika diskurser fyller med olika mening. Genom att göra kopplingar till andra sådana nodalpunkter genom *ekvivalenskedjor* så begripliggörs dessa identiteter. Exempelvis att vara anarkist kontrasteras till vad det innebär att vara kapitalist, att vara kapitalist är att inte vara anarkist. Genom att då identifiera sig med att vara anarkist finns förväntningar på vad denna positionering ska innebära (och inte innebära). På liknande sätt byggs gruppidentiteter upp: vissa möjligheter framställs som relevanta och andra inte, genom att det görs kontraster mot vad gruppen inte är. Eftersom grupper består av olika individer med olika subjektpositioner krävs ett sållande av vilken av dessa positioner som är mest central för att möjliggöra en gruppidentifikation. Således görs också ett avståndstagande från de som inte tillhör gruppen och de skillnader och andra möjliga subjektpositioner som finns inom gruppen ignoreras. För att utröna hur dessa identiteter skapas bör en titta efter dessa

nodalpunkter som identiteterna organiseras kring och hur dessa blir meningsfulla genom att ställas i kontrast mot andra identiteter eller grupper, något jag gör i min analys.²⁸

2.2.2. Att se mönster – tematisering

För att kunna se vilka beskrivningar av diskurser som återkommer och hitta nodalpunkter, subjektspositioner och så vidare har jag strukturerat mitt intervjumaterial genom tematisering. Detta är alltså en del i analysen som ska underlätta min huvudsakliga analysmetod, diskursanalysen. För att tematisera har jag tagit hjälp av ”Using thematic analysis in psychology” (2006) av Virginia Braun och Victoria Clarke som på ett konkret sätt går igenom hur en tematisering av ett empiriskt material som intervjuer kan gå till. De utgår ifrån sex punkter som i korthet innebär:

1. Transkribering och inläsning av data och första anteckningarna.
2. Första kodningen av hela materialet.
3. Leta efter teman i det kodade materialet.
4. Jämför teman med det kodade materialet och gör en översikt.
5. Definiera och namnge de olika temana så att de blir representativa för dess innehåll.
6. Analysera temana.²⁹

Ett tema bestäms inte utifrån att det är det som det talas mest om, utan snarare av den centrala roll det antar i intervjuerna, det som jag tidigare benämnt som nodalpunkt. Utifrån ett diskursanalytiskt perspektiv är tematisering att se vilka nodalpunkter som framkommer i dessa berättelser om diskursen relationsanarki och berättelsen om vad det är att vara relationsanarkist och det är i det syftet jag använt denna tematiseringsmetod.

2.3. Mina respondenter – urval

Jag har valt att göra intervjuer med fyra stycken personer. Jag har riktat in mig på en till synes homogen grupp vad det gäller ålder (mellan 26-30 år), det tillskrivna könet (kvinna), och geografisk kontext (Umeå). Urvalet gick konkret till så att jag till en början skickade ett sms till personer i min närhet som jag tänkte skulle kunna känna andra som definierade sig som relationsanarkister. Smsen formulerades som en allmän förfrågan om någon själv ville eller kände någon som ville vara med i min intervjustudie och att kriterierna var just att definiera sig själv som relationsanarkist och att tidigare inte ha gjort det. Jag frågade också personer i

²⁸ Winther Jørgensen och Phillips s. 48-54

²⁹ Braun, Virginia och Clarke, Victoria ”Using thematic analysis in psychology”, 2006, *Qualitative research in psychology* 3:2, s. 77-101, 2006, s. 77-90

min närhet om de kunde tänkas veta någon som ville ställa upp. När jag märkte att denna mer allmänna förfrågan inte gav någon utdelning valde jag istället att fråga specifika personer, som jag upplever att jag har någorlunda liknande relation till och som befinner sig i min bekantskapskrets men inte på ett sätt som jag upplever problematiskt, i bemärkelsen att vår relation på något allvarligt sätt påverkar vårt sätt att prata om relationer i det här sammanhanget. Jag valde exempelvis att intervjua personer jag inte har en sexuell eller romantisk relation till. Vid mina specifika tillfrågningar svarade samtliga tillfrågade ja. Heléne Thomsson beskriver i *Reflexiva intervjuer* (2010) hur en vänskapsrelation till de en intervjuar kan få effekten att de känner ett ansvar att ställa upp, "för vänskaps skull".³⁰ Detta är något jag inte upplevde, utan snarare tvärt om en vilja och positivt engagemang i att bli tillfrågade.

Jag hade kunnat välja att göra mitt urval annorlunda, genom att exempelvis hitta personer på internet genom olika diskussionsforum eller dylikt, något som hade möjliggjort att jag inte hade någon personlig relation till respondenterna alls. Detta hade då gjort att vissa positiva effekter utgått, så som att känna sig bekväm med att jag inte är där för att "sätta dit dem". Genom att bryta mot gängse normer får en ofta agera försvarare av sin relationspraktik, och eftersom de känner till min bakgrund vet de också min koppling till relationsanarki. Också att prata om personliga grejer med ett visst grundläggande förtroende möjliggjordes utifrån vår tidigare bekantskap. När samtalet handlar om så intima saker som nära relationer kan det vara fördelaktigt att ha ett visst förtroende uppbyggt på förhand. Att till exempel prata om sex kan för många kännas intimt, något flera respondenter ändå valde att göra och som jag ser som ett tecken på detta förtroende. Det hade dock eventuellt möjliggjort att de kunnat prata mer om specifika nära relationer utan speciellt stor sannolikhet att jag kunnat göra kopplingar till individer i deras närhet. Jag hade också kunnat kontakta vänner till vänner som finns i andra städer och som jag hade kunnat intervjua exempelvis via Skype, men det personliga mötet öppnar för fler nyanser i en intervjusituation och dessutom krymper risken för tekniska problem. Det hade gjort att jag fått ett annat material, det jag nu har beskriver en relationsanarkistisk diskurs i just Umeå men som också visade sig vara del av den svenska relationsanarkistiska diskursen. Detta syns exempelvis på de kopplingar som går att göra till Dr. Andies åtta relationsanarkistiska punkter, som jag visar på i analysen.

³⁰ Thomsson, Heléne, *Reflexiva intervjuer*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010, s. 125

Även att mina respondenter befinner sig inom ett ganska smalt åldersspann påverkar. Om jag valt att intervjua äldre personer hade de haft andra erfarenheter av andra politiska strömningar över tid och kanske också varit del av andra subjektspositioneringar utifrån ålder. Detta gäller såklart även de i en yngre ålder.

Också den tillskrivna könstillhörigheten kvinna gör skillnad. Ur en feministisk ståndpunkt menas att kön är något som i stor utsträckning påverkar hur vi bemöts och vilka subjektspositioner som blir möjliga för oss.³¹ Samtliga respondenter är också del av en politisk krets och är alla feministiskt medvetna och veganer. Både feminism och veganism är teorier kopplade till relationer mellan individer, något som påverkar deras sätt att resonera kring maktförhållanden rörande exempelvis könstillhörighet, sexualitet och arttillhörighet. Hade jag intervjuat personer som inte tagit ställning kring dessa frågor eller tagit en annan ställning tror jag att deras resonemang hade sett annorlunda ut. De flesta beskriver också sitt relationsanarkistiska ställningstagande som kopplat till feminism, utan den bakgrunden hade de kanske inte heller kallat sig relationsanarkister.

2.4. Att ta tillvara på berättelser – en beskrivning av mina intervjuer

Intervjuerna har varit semistrukturerade och varierat i längd mellan 35 minuter till lite mer än en timme. Att de var semistrukturerade innebär att jag utgått från några tidigare formulerade huvudfrågor men sedan ställt följdfrågor utifrån de svar jag fick. Jag har även lämnat öppet för respondenternas egna kommentarer och frågor i slutet av intervjun. Den varierande längden upplevde jag beror främst på hur mycket respondenterna funderade öppet och formulerade sina tankegångar, de kortare intervjuerna var mer konkreta medan de längre var mer samtalande i sin karaktär. De längre intervjuerna innehöll mer öppna resonemang och många vändningar i meningar, exempelvis att en mening påbörjades men inte avslutades innan en ny idé väckts. De mer konkreta innehöll långa tystnader där jag föreställer mig att kanske liknande resonemang fördes men istället i respondentens tankar. Intervjuerna har ägt rum på olika platser, antingen hemma hos mig eller hos respondenten. De gånger vi har varit hemma hos respondenter har det varit på mitt förslag då jag föreställer mig att det är mest bekvämt för dem, men vid två tillfällen har intervjuerna skett hemma hos mig i det kollektiv jag bor i. Det bidrog till en avslappnad stämning i en hemmiljö, men också till att de träffade andra personer jag bor med och som de också känner. Även om de jag bor med inte närvarade

³¹ Ambjörnsson 2006, s. 112-114

vid intervjutillfällena påverkar det kanske ändå att andras, än respondentens och min, potentiella närvaro fanns. Det gjorde också att respondenterna som valde att vara hos mig på ett sätt röjde sin anonymitet genom att själva välja att berätta vad de gjorde hos mig och att de jag bor med känner till mitt uppsatsämne. Därför var det upp till respondenterna själva att bestämma var vi skulle vara. Vi satt också på bekväma ställen, i en soffa eller säng, som till skillnad från att sitta vid ett skrivbord eller matbord gör stämningen mer samtalande.

Jag har spelat in och transkriberat alla intervjuer, något jag informerat respondenterna om i förväg att detta skulle ske. Jag har förståelse för att det kan påverka intervjusituationen att använda sig av inspelning, det kan göra respondenten obekväm och ge en känsla av att behöva formulera sig väl då den vet att det som sägs kommer att finnas med ordagrant och analyseras. Detta var också något som vissa respondenter nämnde innan intervjun startade. Jag valde ändå att använda mig av inspelning då det känns viktigt att inte behöva lägga ned så mycket fokus på att anteckna och vara rädd att missa något centralt, utan istället på att lyssna. Jag upplever att det var svårt att veta under tiden för intervjun vad som var det viktigaste, något jag kunde undersöka närmare under transkribering och genomläsning. Det blir också ännu svårare att föra en konversation om jag ständigt ska försöka formulera allt på papper. Jag försökte istället avdramatisera inspelningssituationen genom att inte lägga så mycket fokus på det själv och att använda mig av en inspelningshårdvara i litet format för att det inte heller skulle ta så mycket synligt fokus. Under intervjuerna upplevde jag att precis i början, när jag började spela in och uttryckte specifikt att ”nu startar jag inspelningen”, blev det alltid lite tyst. Jag kom på mig själv med att försöka lätta upp stämningen med att ställa första frågan med en lite lättsam ton och skämta och ironiskt antyda att min inledningsfråga (”Vad är relationsanarki för dig?”) var en liten och lättbesvarad sådan. Ju längre intervjuerna fortskred, ju mindre upplevde jag att inspelningen var något märkbart. Men oftast fortsatte diskussionerna ett tag efter inspelningen stängts av, dels för att situationen kändes mindre övervakad, men också för att jag inte bara ville avsluta så abrupt. Vissa av intervjuerna var, som jag nämnt, i mer samtalande ton medan andra respondenter var tysta under längre stunder för att formulera sig först, något som kanske påverkades av inspelningssituationen.

När det kom till att formulera mina intervjufrågor utgick jag ifrån några olika teman: personlig definition av relationsanarki, synen på relationer, relationer i praktiken, relationer och politik, anarkism och makt, rädslor och framtid. Intervjuerna var, som jag nämnt, semistrukturerade och formades efter respondentens svar på mina huvudfrågor. Jag försökte

således vara lyhörd för vilka frågor respondenten gick igång mest på. Jag anser samtidigt att de frågor som respondenterna kände sig tveksamma till också visar på något, min utgångspunkt är att även det som inte sägs eller det faktum att respondenten inte funderat kring en sak, också är en typ av svar. Frågor rörande relationer och makt var ett exempel på något respondenterna svarade väldigt olika på, vissa ställde sig tvekan till frågans innebörd medan andra direkt tyckte att det var väldigt centralt och något de funderat mycket kring. Men frågor kring makt var också något som kom upp vid flera tillfällen i intervjuerna och som efter att ha nämnts första gången väckte nya tankar hos respondenterna efter ett tag. Jag hade också möjligheten att göra en testintervju i förväg där jag testade olika frågor, något som gav uppslag till nya frågor snarare än fick mig att stryka frågor jag ville ta med.

Att jag valt att använda ordet respondent, istället för informant, om de som jag genomfört intervjuerna med har jag gjort utifrån Idar Magne Holmes och Berndt Krohn Solvangs förklaring i *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (1997). De beskriver att en respondent är någon som själv är delaktig i det som undersöks, vilket de jag intervjuar är, till skillnad från den som inte själv är delaktig, men har mycket information, som då är en informant.³²

2.5. Vem är jag? – metodreflektioner

Det som Winther Jørgensen och Phillips beskriver som undersökarens uppgift inom diskursanalys är som sagt inte att upptäcka sanningen, inte heller att komma bakom diskursen eller förstå vad respondenterna verkligen menar. Det är istället diskursen själv som undersöks och vilka konsekvenser olika berättelser får socialt. En svårighet är då att som själv delaktig i samma diskurs kunna försöka se just diskursen och inte ta saker som självklarheter. Det är centralt att komma åt vad som framställs som givet. Därför, skriver Winther Jørgensen och Phillips, ska vi försöka göra oss främmande för materialet i så stor utsträckning det går. Men eftersom vi är medskapare och aldrig kan ställa oss utanför diskursen är detta väldigt svårt. Anne-Charlotte Ek beskriver i sin text "Intervjuaren i gränslandet mellan det välbekanta och det främmande. Reflexivitet i praktiken" (1999) reflexivitet som en analytisk metod att tänka kring det egna tänkandet, att hela tiden ifrågasätta grunden till ens egna tankar för att försöka bli medveten om vad för påverkan de har för ens föreställningar. I sitt eget resonemang utgår Ek från Sue Wilkinsons uppdelning av tre aspekter kring reflexivitet. Först har vi den

³² Holme, Idar Magne och Solvang, Berndt Krohn, *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*, 2., [rev. och utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 1997, s. 104

personliga aspekten som handlar om att erkänna forskningsintresset som kopplat till det personliga. Det handlar om att se hur vårt eget påverkar det vi undersöker, vad vi tar med oss in i studien, något jag ska redogöra för längre fram. Den andra aspekten kallar den för den funktionella aspekten, hur våra värderingar styr hur vi väljer metod och påverkar hur vi ser på saker. Ek beskriver hur detta kan grundas i förutfattade meningar om de vi ska undersöka, något som kan bidra till att förtrycka snarare än lyfta respondenternas röster. Detta är kopplat till Eks studier kring att lyfta fram kenyanska kvinnors röster om hiv, men kan även relateras till alla ämnen där vi tar upp andras personliga erfarenheter. Den tredje aspekten kallar Wilkinson den disciplinära aspekten som syftar till att granska akademien och den kunskapssyn som råder inom ens disciplin. Att titta på något görs alltid utifrån ens egna erfarenheter och värderingar, valet av ett ämne görs alltid utifrån ett intresse, och därför poängterar Ek genom Wilkinson nödvändigheten av reflexivitetetsbegreppet.³³ Jag menar att detta sätt att se på reflexivitet är förenligt med diskursanalys, där det centrala som sagt ligger i vårt eget deltagande i diskursen och oförmågan att ställa sig utanför.

Jag vill också skriva in mig själv i en för uppsatsen väsentlig kontext. Jag befinner mig som sagt också inom en relationsanarkistisk diskurs och har således en del inblick i vad jag upplever som interna normer som jag kommer att diskutera längre fram, men är också formad av dessa, en svårighet jag diskuterat ovan. Jag positionerar mig också som queer och feminist och även queerfeminist, vilket inte behöver vara samma sak. Med queer avser jag att jag har en bredare syn på kön och sexualitet än att det handlar om två dikotoma kön och ser gränserna som flytande och att dessa är ytterst upp till individen själv att definiera i sitt eget liv. Jag kallar mig också feminist vilket för mig innebär att jag erkänner en underordning av de som av samhället (ofta godtyckligt) placeras inom kategorin kvinna och som får betydelse både socialt, kulturellt och ekonomiskt. Det innebär för mig också att jag erkänner flera maktordningar som samverkande och ständigt närvarande. Min position som queerfeminist ser jag som ett förenande av dessa: dels en vidare syn på kön och identifikation och ett behov av att aktivt synliggöra dessa maktperspektiv som ständigt förpassar delar av befolkningen till ett ständigt underläge. Allt detta får betydelse för min syn på materialet och valet av teorier.

³³ Ek, Anne-Charlotte, "Intervjuaren i gränslandet mellan det välbekanta och det främmande. Reflexivitet i praktiken", 1999, i *Metod, makt och kön: i ett feministiskt samtalsrum*, Ek, Anne-Charlotte (red.), Kvinnovetenskapligt forum, Umeå univ., Umeå, 1999, s. 21-22

Vid olika tillfällen under materialinsamling, transkribering och analyserande har jag fått syn på hur jag själv påverkar mitt material. Ett exempel på detta var när en av respondenterna, vid en fråga om normer inom relationsanarki, svarade att normer också kan vara positivt och att en norm är att kommunicera. Jag märkte då att jag kände mig provocerad, och upplevde att respondenten inte var nog kritisk till relationsanarki. Detta gav mig en klar bild av min egen (kritiska) inställning till relationsanarkistiska normer. I min syn på relationsanarki finns det många normer som krockar med relationsanarkistisk teori, något som andra respondenter också beskrivit, så när detta svar väckte sådana känslor hos mig synliggjorde det mina förväntningar. När jag senare transkriberade intervjun var det uppenbart att respondenten besvarat min fråga utifrån hur den ställdes, min reaktion var alltså helt baserat på förväntningar och inte en missuppfattning hos respondenten. Jag upplever att den kanske också uppfattade min reaktion då den själv frågade mig vid ett senare tillfälle i intervjun om vad jag själv tänkte om relationsanarkistiska normer. Jag upplever denna händelse som nyttig för min egen process att se mig själv i materialet. Jag har också, under analysprocessen, insett svårigheten med att analysera intervjuer gjorda med personer jag har en personlig koppling till. Jag trodde till en början inte att detta skulle påverka, och under intervjusituationen upplevde jag inte att det utgjorde ett problem (som jag tidigare beskrivit). Men med en föreställning om att respondenterna kommer att vilja läsa arbetet kände jag ibland en känsla av att vara hård eller missvisande i mitt sätt att ”gräva i” saker som de sagt. Missvisande, i det avseendet att jag bara tagit med utsnitt av vad de sagt, något som är ett måste då allt material aldrig skulle rymmas i mitt arbete och inte heller är väsentligt för uppsatsen. Jag vill därför igen påpeka att de citat jag valt att ta med bara är delar av vad som sagts.

2.6. Intervjusituationen som maktposition – etiska ställningstaganden

När det kommer till etiska principer finns det fyra krav från Vetenskapsrådet jag förhåller mig till. Först har vi informationskravet, mina respondenter är informerade om vad det är för typ av studie de deltagit i och vad deras deltagande innebär. Sedan har vi samtyckeskravet, respondenterna ska samtycka till att de deltar i en studie. Eftersom det är intervjuer jag genomfört, efter att först ha tillfrågat dem om deras vilja att delta ser jag det som ett samtycke till deltagande. Konfidentialitetskravet handlar om att min studie och mina intervjuer är helt anonyma och respondenternas personuppgifter inte kommer att spridas. För att också undvika att de personer som kommer att läsa uppsatsen, som har kännedom om vissa åsikter kopplade till vissa respondenter, ska kunna förstå vem som sagt vad har jag valt att inte hänvisa till respondenterna med ett figurerat namn eller en siffra till varje specifik respondent utan att

blanda citat och resonemang från olika personer. Till sist har vi nyttjandekravet som innebär att mina intervjuer inte kommer att användas i kommersiella syften.³⁴

Utöver dessa principer finns några centrala maktaspekter att ta hänsyn till i en intervjusituation, dels den utifrån sociala kategoriseringar men även den i positionen intervjuare – respondent. Med maktaspekt utifrån sociala kategoriseringar menar jag utifrån en rad subjekspositioner vi intar och placeras i utifrån olika diskurser. Jag menar att normer har en stark påverkan på vårt förhållningssätt till varandra, oavsett vår eventuellt kritiska inställning eller medvetenhet om dessa. Jag anser att vi alla är delaktiga i reproduktionen av normer och kategoriseringar av individer. Därför gjorde jag valet att mina respondenter, utifrån kategorier som etnicitet, ålder, könstillhörighet och funktionalitet, kommer från en homogen grupp, till vilken jag själv hör. Huruvida detta egentligen stämmer överrens med deras egen uppfattning om detta är inget jag undersökt utan jag har helt enkelt utgått ifrån min egen uppfattning om hur vi, utifrån de kategoriseringar jag upplever att vi, baserat på våra attribut och uttryck, placeras i. Detta kan få effekten att jag överskattat våra likheter och dragit slutsatser om att vi har mer liknande erfarenheter än vad som egentligen stämmer, något jag försökt ta hänsyn till i min analys, men som jag aldrig helt kan bortse från då detta redan bidragit till en avgränsning i materialet i valet av just dessa respondenter. Detta val är alltså inte gjort för att jag faktiskt tror att vi är mer lika varandra än personer från andra av dessa kategoriseringar, utan för att jag tror att vi utifrån rådande diskurser, rörande vad just attribut och uttryck säger om en person, placeras i samma kategorier och därför också bemöts utifrån dessa. Därför gjordes valet utifrån ett försök till utjämning av makt i detta avseende.

Den andra ingången till makt består i att vara den som intervjuar och den som blir intervjuad. Att vara intervjuad kan ge en känsla av att bli synad i sömmarna, att bli ifrågasatt, något som jag tror utjämnas delvis i det jag tidigare skrev om förtroende. Men fortfarande tror jag maktsituationen kvarstår, något som jag inte ser hur detta ska kunna undvikas, utan istället helt enkelt får finnas med i min medvetenhet kring intervjuerna och även hos de som läser uppsatsen.

³⁴ Vetenskapsrådet, "Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning", 2002, URL: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (hämtat 2012-12-14)

3. Ett relationsanarkistiskt ställningstagande – analysen

Under intervjuerna kom det fram flera aspekter av vad relationsanarki är för respondenterna, både explicit uttalat, antytt och genom att de berättade om vad de upplever att relationsanarki skiljer sig ifrån. Jag har börjat med att beskriva vad som framställs som att vara relationsanarki för att sedan gå in på vad som framställs som att inte vara det, följt av att gå in på var respondenterna själva placerar sig i detta. Under dessa tre delkapitel har jag bitvis tagit in tidigare forskning, men fokuset på just tidigare forskning ligger i det fjärde delkapitlet, diskussionen. I mina rubriker har jag använt uttryck som ”relationsanarki är...”, något som syftar till att beskriva diskursen och inte till att avtäckta sanningen.

3.1. Utopisk frihet – vad relationsanarki är

3.1.1. Frihet

Min inledande fråga i intervjuerna var ”Vad är relationsanarki för dig?”, dels för att få en bild av vad det är just de menar eftersom relationsanarki är en ganska bred ram av olika sätt att förhålla sig, och för att jag inte ska utgå ifrån att de har samma definition som jag. Också för att utröna centrala punkter i deras syn på relationsanarki. Alla inledde sitt svar med antingen några sekunders tystnad, eller ett ironiskt ”Ja, den lilla frågan...”. Jag fick bilden av att alla tänker att relationsanarki är något öppet för många tolkningar och svårt att formulera enkelt och konkret. Svaren på denna fråga var mer allmänt formulerade om relationsanarki som teori där en central punkt var att det innebär att ha en friare syn (i relation till vad återkommer jag till) på värderandet av relationer, att en relation inte innehar ett värde just efter den kategori den placeras i eller vilken praktik den har.

Relationsanarki för mig är att se bortom de regler och normer som finns för olika relationer och skapa nya i varje enskild relation. Och att till exempel inte värdera kärleksrelationer eller sexuella relationer över vänskapsrelationer, eller tvärt om för den delen. Det finns inget i strukturen över hur en relation är som gör den mer eller mindre värdefull.

Det handlar inte bara om att vara fri i värderandet utan också att vara fri att sätta vilka etiketter en vill...

Jag tror väl att det kanske främst är att själv kunna definiera vilka relationer jag vill ha, hur jag vill ha dem och kanske innebörden i sexuella relationer, nära relationer, familj, att själv kunna välja hur jag ser på det och vad som ska ingå i det.

...och att detta är något som kan varieras i oändlighet.

...att faktiskt själva kunna definiera och bestämma helt fritt. Att det är det jag tycker är så coolt att det finns inga ramar, det finns inga gränser. Det finns liksom bara att, för mig, att prata med varann.

Relationers värde kan förändras över tid, en annan central punkt i många respondenters berättelser.

Men att det kanske kan få skifta, att just nu är den här relationen jätteviktig och sen är det den här och sen är det den här, och att låta det pendla mellan sexuella relationer och vänskapsrelationer, och att det som känns just då.

Det beskrivs också som att tillförandet av det sexuella i en relation inte förväntas innebära någon förändring, relationsanarkister emellan.

För som nu till exempel så hade sex med en person för några veckor sen som jag också vet är relationsanarkist vilket ju är skönt att veta innan, det kan ju också ställa till problem, såhär om jag inte vet hur den andra tänker. Ska jag säga det innan, det kan ju också bli konstigt "Du, om vi ska ha sex så vill jag bara att du ska veta att jag har sex med andra också", eller såhär... Att jag tänker att det känns helt lugnt, det känns inte alls som en förändring i vår relation, eller ingen större och jag känner mig väldigt trygg i att inget kommer förändras.

Relationsanarki erkänns av flera vara något öppet för olika tolkningar, samtidigt som det verkar vara underförstått att vissa saker gäller, som just tillförandet av det sexuella som något som inte märkvärdigt påverkar relationen. När någon är relationsanarkist utgår respondenten ifrån att de tänker någorlunda lika.

Det finns olika diskurser gällande begreppsdefinitioner. Användandet av uttrycket "att vara tillsammans/ihop" säger flera av respondenterna att de inte längre använder, då det ger en bild av att relationen innehåller aspekter det inte nödvändigtvis gör: dels ger det en bild av att just den relationen är viktigare än andra, men också att det kommer med ett paket av förväntningar om framtida familjebildning, gemensamma livsmål och annat som beskrivs tillhöra kärnfamiljsnormen. Tillsammansbegreppet, en del av tvåsamhetsdiskursen, anses vara en motsättning till den relationsanarkistiska diskursen och individens frihet att själv definiera. Men definitionsfriheten verkar inte vara total. Flera respondenter beskriver ett behov av att använda mer "allmänna" definitioner av sina relationer i sammanhang där det finns personer

som inte kallar sig relationsanarkister eller ingår i den diskursen, för att de alls ska få någon uppfattning om vad relationen innebär, och för att inte behöva gå igenom en hel relationsideologi då relationsanarki än så länge är relativt okänt som begrepp utanför vissa kretsar. De anpassar sina definitioner och kan använda sig av tillsammansbegreppet för att ge en någorlunda representativ bild, då relationsanarki för den utomstående inte säger något om relationens egentliga praktik. En respondent beskriver ett sätt att agera utifrån detta då den ofta får frågor om den har en flick- eller pojkvän. Det som egentligen ligger i frågan är huruvida den har en sexuell relation, menar respondenten, något som fått den att definiera relationer utifrån vänskapsrelationer och sexuella relationer för att den anser att det är det mest representativa för relationens faktiska praktik. Respondenten anser att genom att fråga om den har en flick- eller pojkvän blir det ett sätt att förklara frågan om den har en sexuell relation, utifrån en förväntad monoamorösitet.³⁵ Men utifrån en hegemonisk tvåsamhetsdiskurs blir det en motsättning i att benämna relationer som sexuella i ett sammanhang med personer som en inte känner så väl, och skulle således kännas som att bryta en social kod om att gå in på något för privat på en tillsynes ickeintim fråga. Att benämna relationer som sexuella inför främmande personer blir därför svårt.

Men om det i det fria definierandet görs undantag för de som inte är införstådda med relationsanarki, blir definitionsfriheten främst inför andra relationsanarkister. Det beskrivs också att det används andra begrepp inom relationsanarki.

Jag tänkte på det för någon vecka sen att ofta säger jag ”Ja men som jag har ihop det med”, istället för att vara ihop, och det är väldigt snarligt, det är bara en omskrivning, så ibland kan jag känna att det blir omskrivningar för samma sak.

Den här omskrivningen för att vara ihop, som enligt respondenten kommer med ett helt paket av förväntningar om vad som gäller för den relationen, fyller en funktion genom att den antyder att det inte är just en sådan tillsammansrelation som menas, samtidigt som den i ett relationsanarkistiskt forum kommer med andra förväntningar. Men syftet med att ha en term för något är också att ge just en bild av vad det innebär, ett begrepp är alltid fyllt med en betydelse, även om den kan variera. En av respondenterna beskriver också att det leder till en viss förvirring med så snarlika begrepp, som i en gemenskap betyder en sak men i andra öron låter som att det handlar om något annat, som just ”att ha ihop det” eller ”att vara ihop”. Kanske är det också just den funktion det kan fylla, att antyda för vissa personer att det

³⁵ Jmf. polyamorösitet

handlar om en relationsanarkistisk praktik som samtidigt maskeras i mer gängse förklaringar av en vanlig relationspraktik, för att slippa ifrågasättande. Att vara ihop eller att ha ihop det kan således ses som att vara moment i olika diskurser, där det från en mononormativ diskurs ses vara två begrepp fyllda med samma mening men i en relationsanarkistisk diskurs vara två separata moment.

I de ovanstående resonemangen är den mest centrala punkten i hur relationsanarki beskrivs frihet: friheten att definiera, förändra och värdera. Relationsanarki beskrivs som gränslöst och som ett avståndstagande från normer. Dr. Andie skriver också under en av sina åtta punkter:

Kom ihåg att det finns ett väldigt starkt [tvåsam] normsystem som talar om hur man bör leva och vad riktig kärlek är.

Den relationsanarkistiska diskursen innehåller också normer, precis som alla sammanhang. Detta bekräftar mina respondenter när jag frågar om det, som jag strax ska beskriva. Trots detta är frihet något många av respondenterna hänvisar till och ordet ”norm” har inom en anarkistisk och feministisk diskurs en dålig klang då det refererar till just ofrihet och att leva inom en bestämd mall. Inom en diskurs finns det alltid olika sätt att vara och bete sig som ger oss möjlighet att inta vissa positioner och som uttrycker vår identitet, något som ofta blir taget förgivet i den inbördes gruppen.

3.1.2. Anarkanormativitet

När jag då frågar respondenterna om normer inom relationsanarki svarar några att det exempelvis kan vara att en inte får ha för starka känslor för en specifik person. Eller egentligen är det kanske inte känslorna som inte får vara starka, men känslorna får inte leda till ett uppvärderande av den relationen över andra nära relationer. En respondent beskriver det som att det utifrån relationsanarkistiska normer kan ses som ”en risk att bli för tvåsam” om en lägger mycket tid på en relation.

...inte gå in så mycket i relationer och inte satsa så mycket och i kärleksrelationer så får man inte bli för attached, om folk har relationer som inte är i samma stad är det lite töntigt att åka dit och hälsa på bara för att man är kär i nån.

Av denna anledning beskrivs att relationsanarkister får svårt att hänge sig i en specifik relation med risken att bli ansedd som en ”dålig relationsanarkist”.

Folk tänker så mycket att varje relation ska vara fri. [...] Man ska inte säga att den här relationen betyder mer än någon annan för att alla är unika och man kan inte sätta relationer i såhär, i hur värdefulla de är eller så, men det gör ju folk hela tiden i alla fall. Men att det är någon sorts politisk korrekthet att det ska man inte göra.

Här finns en kritik av synen på relationsanarkistisk praktik som synonymt med ideologin och det blir ett särskiljande mellan teori och praktik. Respondenten menar att genom att se på relationsanarki på det sättet kan problem skapas och personer såras genom nya förgivettaganden, något som respondenten anser att relationsanarki i praktiken bör ta avstånd ifrån. Genom att bygga upp nya normer går vi miste om relationsanarkins behållning av normkritik. Ett sätt som flera av mina respondenter resonerar på och som blir ett förhållningssätt till denna politiska korrekthet är just att särskilja teori och praktik.

Ja, men i ideal, för jag tänker att det är praktik och ideal liksom, att ideal så är det relationer som är inte definieras av ägande och av mer jämställt i form av makt. Jag tänker fria relationer och värdera relationer, det här är ju också i teorin, att kunna värdera relationer olika utan att det värderas. Att den här relationen är på det här sättet just nu och att man kan ha olika relationer på olika sätt. Och att det inte behöver värderas. [...] Ja men i praktiken så tänker jag att det är helt annorlunda. Att idén kanske man vill sträva efter och så, men att jag bara tycker att det liksom är nästan dumt att tro att det där ska gå att genomföra för att personer är så himla olika, situationer är så olika. Det är nåt jag strävar efter och tror på, på ett sätt, men jag tänker inte att det är relationsanarki för mig i praktiken.

Här finns alltså en tudelning mellan teori och praktik, en diskursiv kamp. I diskursen om relationsanarki i praktiken kan vi se ett tillåtande att en inte alltid kan förväntas leva enligt ett ideal. Flera av respondenterna uttrycker också en öppenhet för att alla typer av relationer också kan vara relationsanarkistiska, att det som relationsanarki främst handlar om är att ifrågasätta och utifrån det skapa sitt eget förhållningssätt. Utifrån diskursanalys kan vi se subjektet som överdeterminerat och att vi då förhåller oss till den diskurs som är hegemonisk (överordnad) i det sammanhanget. En av respondenterna menar att genom att vi lever i ett samhälle där det finns olika normer (diskurser) som ofta krockar, en typ av normer som vi växt upp med och en typ av normer inom den relationsanarkistiska kretsen, kan vi inte förvänta oss att vi bara ska släppa något av det utan att vi kommer att förhålla oss till båda, något som respondenten menar inte blir mindre relationsanarkistiskt utan snarare realistiskt. Här kan vi se hur respondenten själv funderar i termer av diskursiv kamp och överdeterminerat subjekt. I det här fallet tar det sig uttryck i att en vill identifiera sig som relationsanarkist men att det krockar med den rådande diskursen i samhället om mononormativitet. Respondentens svar på detta blir att göra en kompromiss, att skilja på

relationsanarki som teori och praktik, något som fortfarande tillåter den att identifiera sig med relationsanarki men samtidigt inte förväntas helt ta avstånd från den mer dominerande relationsdiskursen om mononormativitet.

3.1.3. Politiska ställningstaganden

Begreppet relationsanarki har, som sagt, sin grund i anarkism, något som inte automatiskt innebär att de som definierar sig som relationsanarkister också kallar sig anarkister, eller tvärt om. Inte för att det finns någon motsättning mellan begreppen eller dessa två olika diskurser, utan snarare, som en av respondenterna uttrycker, handlar relationsanarki för den specifikt om just relationer och medför inte automatiskt den specifikt anarkistiska inställningen till resten av samhället, även om respondenten inte ställer sig helt avståndstagande till anarkism som politisk inriktning heller. De olika respondenterna har olika relation till anarkism som politisk inriktning. Två respondenter positionerar sig uttryckligen som anarkister, samtidigt som en av dessa och de två andra säger sig vara i behov av att tänka mer kring anarkism och dess egentliga mening. Den person som tydligast uttalar sig som anarkist visar också att detta definitivt är en del i dens sätt att vara relationsanarkist och nämner sitt anarkistiska ställningstagande återkommande under intervjun, bland annat genom att påpeka att anarkismens syfte, för den, är att ifrågasätta de interna strukturerna som oundvikligen skapas i alla sammanhang där flera personer är inblandade. Den menar dock att detta perspektiv ofta saknas inom relationsanarki och att den rådande diskursen blir diskursen om frihet, snarare än diskursen om ansvarstagande (se 3.3.). Andra respondenter understryker dock det motsatta och menar att relationsanarki blir just ett synliggörande av makt inom relationer. Exempelvis när jag ställer frågan till en respondent gällande normer inom relationsanarki svarar den att normer både kan vara bra och dåliga och att en norm inom relationsanarki till exempel kan vara att ha mycket kommunikation och att delge sin vilja och sina behov. Svaret gav en annan bild av vad som kan anses som en mer positiv syn på relationsanarki och inte framställer denna bild av krock mellan teori och praktik.

Vad det gäller relationsanarki som politiskt ställningstagande, utöver det anarkistiska, säger samtliga att det är en väsentlig del av vad relationsanarki är för dem. Det politiska valet grundas främst i feministisk kritik av kärnfamiljs- och tvåsamhetsnormen, normer som de ständigt positionerar sig emot. Detta ska jag vidare redogöra för under nästa rubrik.

3.2. Normala relationer och kärlek som religion – vad relationsanarki inte är

Jag tycker att den normativa relationsbildningen är väldigt statisk, det är antingen eller liksom. Antingen är man ihop eller så är man inte det.

Jag tänker att det såhär i en mer normal relation, eller vad man ska säga, i en tvåsam relation, så kanske finns det vissa grundregler och då vet man, går man med på dem så går man med på dem, är man med i leken får man leken tåla, lite så känns det som, att då vet man vad man gett sig in på.

Ordet normativ och normal används här för att beskriva normer som finns mer allmänt i samhället. Denna kritik mot ”normala relationer”, det vill säga en mononormativ relationsdiskurs, är till stor del grundad i feministiska teorier, bland annat Rubins sexuella värdehierarki. Som jag tidigare beskrivit handlar den om hur olika typer av sexuella praktiker värderas olika och där att ha sex utanför en tvåsam romantisk relation anses som onormalt och därför bestraffas både socialt, ekonomiskt och juridiskt. Inom den sexuella värdehierarkin nämns också heterosexuellt sex som det eftersträvansvärda och normala, i likhet med i Judith Butlers heterosexuella matris där vi förväntas begära och vilja bli begärda av det motsatta könet. Flera av respondenterna uttrycker att även heterosexualitet som norm är något de vänder sig ifrån och att deras ”relationsanarkistiska uppvaknande” uppstått i samband med funderingar kring sexualitet och vad som beskrivs som ett ifrågasättande av ett normpaket. Att, som i ovanstående citat, ta avstånd från dessa grundregler som har med både sexualitet men också flersamhet³⁶ att göra blir ett ställningstagande, ett ifrågasättande av systemet. Även i Portwood-Stacers undersökning framgår att vissa som, även fast de har en till synes heterosexuell praktik i avseendet att de enbart har sexuella och amorösa relationer till personer av det motsatta könet mot det de tillskrivs, fränsäger sig epitetet heterosexuell för att det anses bygga på en förtryckande norm. En del av den anarkistiska sexualiteten blir således att ta avstånd från heteronormen.³⁷

Inom den dominerande mononormativa relationsdiskursen beskrivs också finnas en bild av ens partner som en person som ska uppfylla alla ens behov.

³⁶ Jmf. tvåsamhet

³⁷ Portwood-Stacer s. 482-483

Det är på något sätt som att den här personen ska vara nån sorts all-person, kärlek lite som religion på något sätt.

Att hänvisa till religion anspelar på att vi letar efter något nästan onaturligt, efter Den ende rätte, och det görs ett avståndstagande från att på ett nästan dogmatiskt sätt mena att det går att hitta en person som ska ge en allt en behöver. Istället anses relationsanarki fylla funktionen att kunna ha flera personer som tillsammans kan tillgodose ens behov. Även här kan vi se hur det som positioneras emot framställs som en stereotyp för att utgöra en kontrast till relationsanarki. Som Ambjörnsson beskriver framställs motsättningen nästan raljerande och som extrem, för att göra skillnaden så tydlig som möjligt.³⁸ Avståndet mellan relationsanarki och tvåsamhet framstår som milslångt.

Ofta beskriver respondenterna relationsanarki som att det innebär att ha flera sexuella och amorösa relationer samtidigt. En av respondenterna menar att detta är en del av den gängse definitionen men ser det inte som en självklar del av det egna praktiserandet.

När jag har haft en romantisk relation med någon så har vi pratat om att det är en öppen relation och att man får vara med andra. Så tycker jag verkligen att det ska vara. Men sen har det aldrig varit så, att de jag har varit tillsammans med har varit tillsammans med andra, eller jag har inte heller varit det. Så på det sättet har jag faktiskt aldrig i praktiken känt eller upplevt att vara polyamorös. Men jag tänker också att jag är mer relationsanarkistisk i tänkandet än jag är polyamorös egentligen. [...] Jag är kanske känslomässigt ganska monogam själv egentligen.

Men respondenten beskriver också att det ligger mycket status i att ha flera romantiska relationer, något som beskrivs som frånskilt relationsanarki.

Men på något sätt tycker jag att polyamorösitet blir sådär status på något sätt också, att det handlar om vem som har legat med flest. Eller, det är lite modernt i de kretsar jag är i att vara polyamorös tror jag. Och det är ändå en status i att vara med många och att vara populär och det tycker jag är sjukt provocerande. För, för mig är det typ motsatsen till relationsanarki. Väldigt lätt började jag få kompisar men det är inte lika mycket status i det som det är att ha lätt att få en romantisk relation med folk.

I hänseende till det kritiska förhållande till hierarkier som relationsanarki har, både i respondenternas definitioner och enligt anarkism, upplevs statusen i att ha många romantiska relationer som problematisk. Även Portwood-Stacer ser denna norm inom relationsanarki och

³⁸ Ambjörnsson 2006, s. 75

dens respondenter beskriver att de upplever att folk tvingar in sig i polyamorösitet för att det ligger status i det.³⁹ Här finns alltså en diskursiv kamp: relationsanarkistiska normer kontra respondentens uppfattning om egentlig relationsanarki. Också inom relationsanarki finns en krock om att frihet är en av grundpelarna men att friheten inte inkluderar att känna det som räknas till mononormativa känslor. Det kan också motiveras som frihet i att vara en frihet från att behöva känna dessa känslor. En respondent säger:

Jag tänker att min erfarenhet av förut när jag inte hade såna här [relationsanarkistiska] relationer, att jag väldigt lätt hamnade i att tycka dåliga saker och då fick jag dåligt samvete för att jag kanske blev svartsjuk, vilket kanske var helt logiskt, för att han var ett jävla svin liksom, och då kände jag mig dålig och så fick jag skuld för det. [...] På något sätt tänker jag att hade det funnits ett mer sånt synsätt som jag har idag och som jag tänker är grundat i den här relationsanarkin så hade det inte blivit så. Då hade mitt behov varit lika viktigt som hans oavsett vad det handlade om.

Respondenten beskriver svartsjuka som att ”tycka dåliga saker”, svartsjuka framställs som en icke önskvärd känsla, men samtidigt förståelig. Anledningen att dessa känslor uppstod var att respondentens behov inte togs på allvar, något som i efterhand ses av respondenten följs logiskt av dessa känslor. Hade relationen varit relationsanarkistisk hade respondentens behov varit lika centrala som den andra partens i relationen, något som hade kunnat förebygga eller kanske helt eliminera svartsjukekänslorna. Också hos Portwood-Stacers respondenter finns en beskrivning av rätt typ av känslor, där en känsla av att vilja ha ensamrätt och att vara svartsjuk inte ses som ”bra anarkistiska känslor”.⁴⁰ Svartsjuka blir frångående relationsanarki som något som inte borde finnas om relationsanarki praktiseras på ”rätt” sätt.

Som vi såg ovan menar en av respondenterna att egentlig relationsanarki också är ett avståndstagande av statuspositioner som uppkommer med många romantiska relationer, något som överrensstämmer med anarkismens ifrågasättande av hierarkier. En respondent säger också:

Jag har aldrig varit i ett sammanhang som har varit mer hierarkiskt... än anarkiströrelsen. Och att då anarkister också är relationsanarkister, det är inte alla men, blir ju väldigt farligt liksom att såhär att, folk inbillar sig att vi inte har maktskillnader i den här gruppen eller i de här relationerna.

³⁹ Portwood-Stacer, s. 489-490

⁴⁰ Ibid.

Här uppstår en diskursiv kamp mellan diskursen om anarkistisk och relationsanarkistisk ideologi, och hur det faktiskt praktiseras. Här kritiserar respondenten anarkismens förmåga att ifrågasätta vissa hierarkier väldigt starkt, något som då kan kopplas till den status som ges till den som har många romantiska relationer. Status och hierarkier är alltså något som för dessa respondenter förknippas med relationsanarki men som inte är förenligt med deras bild av vad det bör vara, något jag utvecklar under 3.4.

3.3. Ansvarstagande och kommunikation – att inta positionen relationsanarkist

Alla kallar sig relationsanarkister fast att det är så himla många nyanser i det. Och att det har tagit jättelång tid för mig att inse vad min väg är.

Den relationsanarkistiska diskursen och gruppidentiteten skapas i positionering till vad den inte är. Genom att beskriva sin bild av relationsanarki och sin bild av vad som inte ingår positionerar respondenterna sig själva, och vad relationsanarki egentligen är i deras ögon, som någonting utanför dessa normer. Ur ett diskursteoretiskt perspektiv är det också genom dessa diskursiva kamper som uppstår mellan exempelvis relationsanarki och tvåsamhet som dessa grupper skapar. Nu ska jag visa hur dessa relationsanarkister befäster sin position genom att beskriva sina egna relationspraktiker.

3.3.1. Ansvar

Det här med att ta ansvar för relationer, folk har massa relationer och man ska inte äga varann och sånt liksom, och kör på den delen men inte tar så mycket ansvar. [...] Andra anser att de har ingen skyldighet att berätta nånting för nån. Och sen så påverkar det ju ändå i ett rum, så påverkar ju ändå relationer, och saker som har hänt och att det finns ju massa svartsjuka. Jag kan ju gå in i ett rum och känna bara "o-oh", även om jag inte har något med saken att göra, att det inte är någon som jag är speciellt involverad i och bara 'nu är det svartsjuka där och där', och det är jättejobbig stämning, och det kanske skulle kunna undvikts om folk pratade mer och tog mer ansvar. Jag tycker fan att det är lite gymnasiegrabbsbeteende.

Relationsanarki beskrivs här användas som ett svepskäl för att inte behöva ta ansvar genom att göra anspråk på den föreställda friheten som tidigare beskrivits som en grundpelare inom relationsanarki, återigen en diskursiv kamp, här mellan frihet och ansvarstagande. Detta härleds till hur grabbar på gymnasiet beter sig, något som anspelar på ett omoget och

maskulint beteende, att vara ”en player”. Det framställs också som att det inom relationsanarki finns en motsättning mellan att inte äga och att ta ansvar. Ansvar antyder respondenten kan praktiseras genom att kommunicera och ”prata mer”. Men det kan vara svårt att ställa sådana krav inom relationsanarki där det uttrycks att kravlöshet är önskvärt. Det kan vi bland annat se i Dr. Andies åtta relationsanarkistiska punkter. Under punkten ”Kravlöshet är kärlek och respekt” står det:

Kravlöshet är enda sättet att vara säker på att alla i en relation är där av fri vilja. Det är inte ’riktig kärlek’ för att man anpassar sig till varandra enligt någon mall.⁴¹

En respondent resonerar kring krav i relationer och menar att om den inte ställde några som helst krav, som en gör i alla relationer på hur en vill bli bemött, så kommer den att bli sårad. I mina respondenters resonemang framstår alltså kravlöshet och frihet från ansvar som något som kan ses som en del av den relationsanarkistiska diskursen men som de själva väljer att ta avstånd ifrån. Istället beskriver de sitt eget sätt att förhålla sig till relationer är genom att kommunicera:

Jag tänker att det väldigt lätt kan bli såhär, ”ja men jag är relationsanarkist och jag kan göra såhär och såhär” men att det då är lätt att köra över den man har en relation till för att den kanske inte är med på det och jag tänker att det är helt fritt så länge det finns en dialog och ett samspel i det, vilket jag tänker att det inte alltid är lätt, men jag tänker att det är väldigt viktigt.

3.3.2. Avståndstagande från relationsanarkistiska normer

En respondent beskriver det centralt för den att kunna ha sex på ett sätt som skiljer sig från det som beskrivs som normer inom tvåsamhet och relationsanarki:

Att ha rätten till sin sexualitet att få ha sex på olika sätt, också, det är ju inte så himla provocerande idag att inte vara heterosexuell, även om det finns en stark norm i det, men överlag, eller att vara asexuell, att det var jätteviktigt för mig ett tag, och det känns ju som att det finns ju knappt. Det antas att alla människor ska vilja och vara sexuella hela tiden från att de är typ 15.

Respondenten beskriver att den valde att ha en period utan sex. Detta förhåller sig till normen inom relationsanarki där det önskvärt att ha många sexuella relationer, och respondenten uttrycker att det för alla personer, relationsanarkister och andra, finns en norm om att vara

⁴¹ Nordgren

sexuell. Asexualitet beskrivs som ett sätt för respondenten att ta avstånd från detta och på detta sätt "ha rätten till sin sexualitet".

En av respondenterna uttrycker att den efter flera år i en relationsanarkistisk kontext landat i inte vara så fast i relationsanarkistiska principer alltid, utan att kunna ha det som ses som "normativa relationer" även som relationsanarkist:

När det som att jag tycker själv i att jag har landat lite i att det inte behöver vara så farligt utan att det kanske är mer upp till mig och de jag har relationer med och att man till och med kanske kan ha liksom en primär relation. [...] Ja men till och med det, att man kanske kan ha primära relationer ibland, för att det i realiteten ser ut så, även om det inte överrensstämmer med teorin.

Orden "till och med" understryker att detta ses som att gå ganska långt utanför det som egentligen finns i respondentens bild av vad relationsanarki tillåter, men att det är mer realistiskt att se det så. Respondenten uttrycker också att relationsanarki kan ha effekten att få vara ett teoretiskt bollplank att hämta inspiration ifrån och som ideologi att diskutera saker utifrån.

Eller jag tror att jag tänker så att liksom teorier kring relationer eller kring relationsanarki är väldigt hjälpfulla liksom, att diskutera kring och tänka kring, det har hjälpt mig skitmycket. Men på ett individplan handlar det ju mer om känslor och faktiskt förhålla sig till varann.

Återigen finns ett särskiljande mellan teori och praktik, och som här uttryckt i struktur och individ. Strukturen och ideologin, menar respondenten, förhåller sig inte till de känslor som uppstår. En respondent beskriver också att den skapat ett förhållningssätt till andra personer som kallar sig (relations)anarkister, eftersom den upplever att det finns så många olika sätt att vara det på.

Jag tycker att det mer handlar om att vissa personer är såhär kollektivist, kollektivistiskt tänkande, och vissa personer är egoister. [...] Jag kategoriserar folk mycket mer så nu än om de kallar sig anarkister eller inte.

För att det faktiskt ska säga något om personens egentliga relationspraktik och förhållningssätt till andra människor blir detta dens pragmatiska tankesätt. Den upplever att detta sätt att kategorisera folk är mer talande än epitetet anarkist. Dock blir detta etiketterande baserat på respondentens egna uppfattningar, ordet egoist har i de flesta sammanhang en

negativ innebörd då det i de flesta sammanhang uppfattas som positivt att i stor utsträckning förhålla sig till andra människor. Men eftersom respondenten upplever att detta ändå inte görs, bland annat genom den tidigare omtalade ansvarsfriheten vissa anammar, har att kalla sig relationsanarkist till viss del tappat sin funktion.

3.3.3. Något annat än en fas

När jag frågar respondenterna om det finns rädslor kopplat till relationer beskriver samtliga en rädsla för att stå ensam kvar i framtiden. De har alla upplevt att fler personer ansluter sig till vad de ser som ett tvåsam levnadssätt, och i deras ögon överger relationsanarkin, när de blir äldre och övergår till att praktisera en mer traditionell familjebildning. Men de är inte speciellt oroliga att de själva ska avvika från sin relationsanarkistiska praktik, i alla fall inte för att de själva aktivt kommer att göra det valet. Dock resonerar några att de kanske kommer att känna sig tvingade in i tvåsamheten då det kommer vara det enda återstående valet när alla andra lämnat.

Att ha många sexuella relationer över kort tid, en ovilja att ”binda sig” till en person, beskrivs i en tvåsam diskurs ofta som en fas som hör ungdomen till, något som går över. Detta kan ses bekräftas i och med respondenternas egna erfarenheter av personer i deras närhet. Samtidigt som de själva menar att deras relationsanarkistiska ställningstagande är något annat än en fas, men att indirekt blir tvåsamheten deras lösning för att inte bli ensamma, något som skulle vara värre än att lämna sin relationspraktik.

3.4. Frihet under ansvar – diskussion

Relationsanarki som teori och ideologi beskrivs som frihet: en frihet att ha relationer på ett sätt som skiljer sig från den, av många feminister kritiserade, tvåsamhetsnormen. Friheten består i att definiera och värdera alla olika typer av relationer utefter det som passar relationen bäst vid just den tidpunkten. Men relationsanarki beskrivs också som ett nytt normsystem. Genom att enbart prata om frihet maskeras de relationsanarkistiska normerna och gör de svårgripbara, något som också leder till att relationsanarki i praktiken, för respondenterna, ofta särskiljs från teorin, då det gör det mer pragmatiskt. Känslor beskrivs som svåra att anpassa efter en teori. Utifrån de relationsanarkistiska och de tvåsamma normerna positionerar sig respondenterna som fria, som väljer att göra val utanför dessa båda mallar. Exempelvis genom att se någon sexuell eller romantisk relation som primär, i likhet med

distinktionerna mellan primär och sekundär beskrivna av Labriola⁴², men ändå ha andra relationer av samma sort eller genom att ta makten över sitt sätt att ha sex i och med att välja bort sexuell praktik helt ur sitt liv för en period. Oftast finner jag att den mest centrala diskursiva kampen står mellan relationsanarki och tvåsamhet, men också mellan relationsanarki i teori och relationsanarki i praktik, och anarkism och relationsanarki. Det är utifrån detta jag ser att det finns tre huvudsakliga subjektspositioner att inta: Du kan dels vara relationsanarkist enligt ideologin. Detta är något som visserligen framställs som i praktiken omöjligt, men som ändå är en slags arketyp för hur en relationsanarkist kan vara. Den andra subjektspositionen blir att vara en relationsanarkist på det oansvariga sättet – en player, en relationsanarkist som inte kommunicerar. Och sen finns det tredje sättet, där jag finner att alla mina respondenter positionerar sig, som något annorlunda från dessa tidigare beskrivna positioner. Den relationsanarkistiska positionen innebär att ta ansvar, kommunicera, att förhålla sig till ideologin men inte slaviskt och naivt tro att den ska kunna efterlevas och att kritisera status som uppstår i de sammanhang där relationsanarki är det normativa sättet att praktisera relationer. Inom den subjektspositionen finns det variationer, så som att vara en polyamorös relationsanarkist eller en monogam. Utöver detta beskrivs också tvåsam som en möjlig subjektsposition, något som för respondenterna blir en referens de förhåller sig till för att beskriva vad, i deras ögon, relationsanarki som helhet tar avstånd från – en antagonist till relationsanarki.

3.4.1. Nodalpunkten relation

Genomgående i uppsatsen är begreppet relation en nodalpunkt som fylls med olika betydelser, en flytande signifikant. Relationer kan handla om romantik, sex, vänskap, bekantskap och många andra saker. I uppsatsen har fokus hamnat på romantiska och sexuella relationer, något som jag menar beror på att det är just kring de relationerna som den största diskursiva kampen finns. Utifrån en tvåsamhetsdiskurs förväntas romantiska, och oftast även sexuella, relationer vara något som uteslutande praktiseras mellan två personer samtidigt.⁴³ Sexuella relationer till flera personer förekommer antingen i hemlighet (som otrohet) eller under perioder utan en fast partner, och ses då oftast som en tillfällig praktik i väntan på att romantiska känslor mellan två parter ska uppstå. Inom en polydiskurs, där primära och sekundära relationer praktiseras, finns ofta en annan tanke om att de romantiska känslorna främst ska vara kopplat

⁴² Labriola

⁴³ Dock inte förutsatt att dessa två personer kommer vara uteslutande med varandra resten av livet, en praktik som benämns som kedjemonogami.

till en person men att sexuell praktik är mer öppet. Inom relationsanarkistisk diskurs finns dock, som vi sett, en teori om att både romantiska och sexuella känslor och praktiker ska vara öppet i oändlighet, under förutsättning för den ansvarstagande kommunikationen. Till viss del finns det också en diskursiv kamp om vad vänskapsrelationer, det vill säga relationer som inte bygger på romantisk kärlek eller innehåller en sexuell praktik, ska innebära och vilken plats dessa relationer ska få i ens liv. Men även inom en tvåsamhetsdiskurs finns en rådande idé om att det inte är problematiskt att ha fler än en vän och att olika vänner inte behöver utgöra ett hot mot varandra. Inom relationsanarki dras ofta paralleller till denna frihet som anses finnas inom vänskapsrelationer, att de inte förutsätts konkurrera med varandra, något som enligt många relationsanarkister menar borde vara grundförutsättningarna för alla typer av relationer.

Respondenterna använder olika moment för att artikulera vad begreppet relation i de fall det samtalas om det innebär, exempel utifrån romantisk och sexuell. Troligen för att det fortfarande finns en hegemonisk diskurs om att det finns en avgörande skillnad mellan relationer som innehåller romantik och/eller sex gentemot de som inte gör det. Och även om det inom en relationsanarkistisk diskurs inte anses säga något om relationers värde vilken kategori den tillhör, kommer den utifrån den hegemoniska tvåsamhetsdiskursen värderas. Den diskursiva kampen domineras av den hegemoniska diskursen, där det blir den diskursen som får avgöra att olika relationer behöver tillskrivas olika kategorier och som, i den diskursen, också säger något om relationens värde.

3.4.2. Att göra fria val

Begreppet frihet, som jag beskrivit som en nodalpunkt i respondenternas berättelser om relationsanarki, ser jag även det som en flytande signifikant som får olika innebörd i olika diskurser. Det får även olika innebörd inom den relationsanarkistiska diskursen, till exempel i relation till ansvar. Men vad menas med att vara fri? Ambjörnsson beskriver med hjälp av Pierre Bourdieu hur, i det sammanhanget, den överordnade samhällsklassen är de som sätter upp ramar för vad som anses naturligt och vad som räknas som en norm. De utanför den klassen som följer en annan norm positioneras som stereotyper, medan de som följer den rådande klassens normer positioneras som fria individer som gör val för att de själva vill.⁴⁴ Friheten inom relationsanarki blir också den relativ. Där relationsanarki är den rådande normen blir detta vad som ses som naturligt och att göra val inom ramarna för detta ses som

⁴⁴ Ambjörnsson 2004, s. 37

att göra fria val. Tvåsamhetsnormen beskrivs istället som en stereotyp, att följa en norm. Men som vi sett finns även normer inom relationsanarki. Strävan, som en av respondenterna beskriver, efter att vara politiskt korrekt kan härledas till resonemanget om anarkanormativitet. Begreppet anarkanormativitet skriver Portwood-Stacer avser just den typ av normer som uppstår i anarkistiska sammanhang. Den beskriver hur dens respondenter förväntas ha en queer syn på sexualitet och relationer. Queer i det här sammanhanget handlar om avståndstagande från normer och en öppenhet för alla olika typer av relationskonstellationer, men som det beskrivs även i mina exempel blir öppenheten inte total utan ett förväntat avståndstagande från vad som anses normativt och egentligen bara öppet för vissa praktiker.⁴⁵ Utifrån detta berättar Portwood-Stacer hur CrimethInc.⁴⁶ säger att ett sätt att bemöta normer från båda håll, så att säga, är att avsäga sig normer i helhet och respektera alla sina behov och begär, oavsett ursprung. Portwood-Stacer kritiserar dock detta för att ha ett neoliberalt perspektiv, friheten är inbillad, vi blir aldrig fria från normer eller diskurser. Istället, menar den, måste vi komma ihåg att problemet med traditionella, förtryckande relationsnormer⁴⁷ är inte att de är traditionella utan att de är förtryckande.⁴⁸

3.4.3. Kvinnlig frigörelse och nyliberalism

Diskursen om frihet kan också relateras till vad frihet innebär kopplat till statusen i att ha många sexuella relationer. I samhället finns en rådande diskurs om den ansvarslöse mannen, som tidigare här anats när vi pratat om gymnasiegrabbsbeteende och att vara player, som kan ha många sexuella relationer utan att ta ansvar. Inom den diskursen finns en status i att vara kille och ha legat med många, medan tjejer istället stämplas som horor om de har "för mycket" sex, eller ibland om de har sex över huvud taget eller beter sig på ett "slampigt sätt".⁴⁹ I den relationsanarkistiska diskursen utökas det manliga sättet till att vara könsöverskridande, det kan ses som en frigörelse för den kvinnliga sexualiteten och att frångå normer om män som sexuellt aktiva och kvinnor som passiva. Men blir det frigörande när det samtidigt är en fråga om status att ha många sexuella relationer? Det kan också ses som en förskjutning av en gräns men som fortfarande inte lämnar det möjligt för alla att ta del av

⁴⁵ Portwood-Stacer, s. 489-491

⁴⁶ CrimethInc är ett anarkistiskt kollektiv, också känt som CWC ("CrimethInc. Ex-Workers Collective" eller "CrimethInc Ex-Workers Ex-Collective") som publicerat flera artiklar på anarkistiska teman.

⁴⁷ Förtryckande i den mening att de upprätthåller ett system där enbart ett sätt att ha relationer på som dessutom gynnar det kapitalistiska systemet.

⁴⁸ Portwood-Stacer, s. 489-491

⁴⁹ Ambjörnsson 2006, s. 129-130, 151-153

denna frihet: de som inte vill eller kan ha många sexuella relationer får, enligt diskursens koder, inte ta del av frigörelsen.

Liknande ifrågasättande kan vi se riktat mot vissa delar av queerrörelsen från queerfeminismen. När queer får innebörden att bryta mot gränser, göra som en vill, ifrågasätter queerfeminismen: men vilka är det som har möjlighet till detta? Ambjörnsson beskriver hur vissa strömningar av queerrörelsen anses gå i nyliberalismens spår genom att betona den fria individens rätt till sin identitet och att forma den som den vill. Queerfeminismen menar då att det finns sociala och ekonomiska hierarkier som påverkar hur mycket frihet olika grupper av individer får.⁵⁰ Ur ett diskursanalytiskt perspektiv kan vi se det som att det finns en rådande diskurs i samhället där bland annat kön, som uppdelat dikotomiskt i man och kvinna, möjliggör vissa subjekspositioner och att vi således behandlas utifrån dessa. Queerfeminismens kritik kan då ses som ett ifrågasättande av den liberala synen där vi alla är fria individer som inte styrs av diskurser och således bara agerar utifrån oss själva. Det går alltså att härleda detta perspektiv till för vem det egentligen blir möjligt att inta positionen relationsanarkist utifrån idealet att ha många sexuella relationer. Detta kan också sammankopplas med en diskussion som finns inom feminismen om rörelsens syfte: är det de traditionellt manliga värdena som ska möjliggöras för alla, eller de kvinnliga som ska uppvärderas?⁵¹ Om det är manligt att uppvärdera att ha många sexuella relationer utan att ta ansvar och kvinnligt att istället ta mycket ansvar och kommunicera kan vi se respondenternas agerande som en vilja att uppvärdera det traditionellt kvinnliga sättet att praktisera relationer.⁵² Utifrån samma resonemang kan vi också se på det en av respondenterna tog upp ifråga om uppdelandet mellan kollektivist och egoist. Egoisterna positioneras i den nyliberala diskursen där den enda en tar ansvar för är sig själv medan kollektivismen kan ses som ett (medvetet eller omedvetet) feministiskt agerande.

⁵⁰ Ambjörnsson 2006, s. 129-130, 151-153

⁵¹ Young, Iris Marion, *Throwing like a girl and other essays in feminist philosophy*, Indiana University Press, Bloomington, Ind., 1990, s. 76-80

⁵² Som tidigare beskrivit vill jag inte tillskriva mina respondenter en könsidentitet som kvinna som jag inte vet om de identifierar sig med som själva, utan utgår här ifrån att de samtliga passerar som kvinnor i en tvåkönsdiskurs. Jag har också tidigare, i kapitel 2, förklarat den feministiska poängen med att ibland se vilka subjekspositioner vi tillskrivs utifrån denna diskurs.

3.4.4. Ung och radikal

Det kan också diskuteras huruvida relationsanarki kan bli en nodalpunkt i en annan diskurs. Respondenterna tillhör alla, vad jag skulle kalla, en subkulturell grupp. Inom denna grupp finns inte bara normer kring relationsanarki utan också kring sexualitet, veganism och feminism. Denna diskurs kan ses handla om att vara radikal, där det centrala blir att ta avstånd från de normer som samhället anses erbjuda och praktisera ideologier som alla på olika sätt berör diskurser om frihet: veganism handlar om frihet från artförtryck, feminism om frihet från könsbaserat förtryck, sexualitet om frihet att ha sex med vem en vill och som vi tidigare sett ses relationsanarki handla om frihet. Inom diskursen för denna subkulturella radikalitet blir frihet den absoluta nodalpunkten som resterande moment förhåller sig till. Dr. Andie benämner också relationsanarki som ett sätt att ha just radikala relationer. Det framställs också som att relationsanarki inte är det enklaste att ställa om till, mina respondenter har alla bakgrund i en annan kultur än denna subkultur, och Dr. Andies tips för att lyckas med denna omställning är att "fuska tills det funkar". En ska i förväg tänka ut hur en önskade att en agerade om en var "så stark och cool som du önskar."⁵³ Att ha relationsanarkistiska relationer framställs således i detta sammanhang som just radikalt, starkt och coolt.

Att samtliga respondenter också är relativt unga personer gör att de, som tidigare beskrivits, i en tvåsamhetsdiskurs kan förklaras som att vara i en ungdomlig, rebellisk fas. Detta är något de inte vill tillskriva sig själva, dock till viss del andra i sin närhet. Att vara relationsanarkist blir för vissa en del av ungdomen, men för mina respondenter något de helst vill se som ett livslångt val.

3.4.5. Queer performativitet

Portwood-Stacer skriver om hur anarkistisk sexualitet också kan förstås som en queer performativitet. Genom att använda sina egna kroppar för att visa på motstånd genom att praktisera alternativa relationsformer blir det också en sorts uppvisande, performativitet. Portwood-Stacer refererar till Butlers förklaring av performativitet som hur vi använder våra kroppar för att ge uttryck för identitet, något vi alla gör på olika sätt. Butler säger också att individuella ageranden dock inte bidrar till någon politisk förändring, det kan snarare ha motsatt effekt genom att bli något som den hegemoniska diskursen kan ta avstånd ifrån och skapa sin egen subjektsposition som tvåsam emot.⁵⁴ Detta kan exempelvis göras genom

⁵³ Nordgren

⁵⁴ Portwood-Stacer s. 485-486

stereotypisering som vi tidigare sett användas kring tvåsamhet, genom att framställa relationsanarkister som extrema och för att i sin tur positionera tvåsamheten som vanlig och sund, i likhet med Rubins resonemang om sexuell värdehierarki.⁵⁵ Men om vi artikulerar ett kollektivt politiskt agerande kan det få genomslagskraft som just ett sådant, istället för att vara något enskilda, ”onormala” individer sysslar med. Portwood-Stacer menar att den anarkistiska sexualiteten har potential att vara ett sådant kollektivt politiskt agerande.⁵⁶

4. Några avslutande tankar

Det är många tankar som hinner gå igenom mitt huvud under tiden för mitt uppsatsarbete. Vad tycker jag att relationsanarki är? Om relationsanarki bara skapar andra normer, tillför det då något? Eller vice versa, om allt kan kallas relationsanarki, varför behövs det då? Min generella uppfattning om vilken funktion relationsanarki kan fylla är att vara ett ifrågasättande av traditionella normer på en samhällelig nivå, genom att visa på och ta strid för alternativa sätt att bilda familj och ha relationer på, som frångår det tvåsamma system som juridiska, sociala och ekonomiska institutioner i Sverige idag bygger på, i likhet med det Portwood-Stacer skriver om anarkistisk sexualitet som queer performativitet (se 3.4.5.). Det blir så tydligt för mig ibland hur mycket i samhället som bygger på tvåsamhetsnormen. Det uppstår svårigheter överallt. Att skaffa barn som fler än två föräldrar (och även som ensamstående), att vilja gifta sig med fler än en person, att inte vilja gifta sig men ändå ha ekonomiska rättigheter till gemensam egendom, att skaffa familjemedlemskap i olika sammanhang när en familj räknas två vuxna och flera barn. Och så vidare. I koppling till detta tror jag att relationsanarki har massor av potential att förändra och bryta mark för en, än så länge, alternativ familjebildning.

Jag tror också att relationsanarki kan göra stor skillnad på individnivå. Relationsanarki kan säkerligen för många kännas som en stor frihet i och med att det ger utrymme för relationspraktiker som annars knappt erkänns. Men att säga att det bygger på frihet från normer blir för mig att kasta sten i glashus. I en relationsanarkistisk subkultur, där stora delar av ens omgivning praktiserar relationsanarki, blir det också svårt att välja att göra något annat själv. Jag tror därför att relationsanarki skulle ha stor behållning av att förhålla sig till det som Portwood-Stacer skriver om att anledningen till att anarkistisk sexualitet ifrågasätter

⁵⁵ Rubin s. 3-35

⁵⁶ Portwood-Stacer s. 485-486

förtryckande traditionella normer inte är att de är traditionella, utan förtryckande och i det hitta ett mer öppet förhållningssätt till att praktisera relationer på ett mer icke-hierarkiskt sätt.

5. Källförteckning

Tryckta källor

- Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Ordfront, Diss. Stockholm: Univ., Stockholm, 2004
- Ambjörnsson, Fanny, *Vad är queer?*, Natur och kultur, Stockholm, 2006
- Barker, Meg och Landridge, Darren "Whatever happened to non-monogamies? Critical reflections on recent research and theory", 2010, *Sexualities* 13:748-764, 2010
- Bolander, Eva och Fejes, Andreas "Diskursanalys", 2009, i *Handbok i kvalitativ analys*, Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.), 1. uppl., Liber, Stockholm, 2009
- Braun, Virginia och Clarke, Victoria "Using thematic analysis in psychology", 2006, *Qualitative research in psychology* 3:2, s. 77-101, 2006
- Butler, Judith, *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*, Routledge, New York, 2006[1999]
- Ek, Anne-Charlotte, "Intervjuaren i gränslandet mellan det välbekanta och det främmande. Reflexivitet i praktiken", 1999, i *Metod, makt och kön: i ett feministiskt samtalsrum*, Ek, Anne-Charlotte (red.), Kvinnovetenskapligt forum, Umeå univ., Umeå, 1999
- Holme, Idar Magne och Solvang, Bernt Krohn, *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*, 2., [rev. och utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 1997
- Jacobson, Staffan, *Anarkismens återkomst*, India Däck bokcafé, Lund, 2006
- Rubin, Gayle S., "Thinking sex: notes towards a radical theory of the politics of sexuality", 1984, i *The Lesbian and gay studies reader*, Abelove, Henry, Barale, Michèle Aina & Halperin, David M. (red.), Routledge, New York, 1993
- Portwood-Stacer, Laura, "Constructing anarchist sexuality: Queer identity, culture, and politics in the anarchist movement", 2010, *Sexualities* 13:479-493, 2010

Thomsson, Heléne, *Reflexiva intervjuer*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund, 2000

Young, Iris Marion, *Throwing like a girl and other essays in feminist philosophy*, Indiana University Press, Bloomington, Ind., 1990

Hemsidor

Labriola, Kathy "Models of open relationships", 2003, URL: <http://www.cat-and-dragon.com/stef/poly/Labriola/open.html> (hämtat 2012-11-14)

Nordgren, Andie "Relationsanarki i åtta punkter", 2006, URL: http://www.andie.se/index.php?title=relationsanarki_i_atta_punkter&more=1&c=1&tb=1&pb=1 (hämtat 2012-11-29)

Vetenskapsrådet, "Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning", 2002, URL: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (hämtat 2012-12-14)

Omslagsbild: <http://www.andie.se/index.php>